

De Gevangenis

Lara Staal & NTGent

Persdossier

Première 13 maart 2025,
NTGent Minnemeers

Synopsis

"Werkelijk niemand komt hier beter uit"

Ex-gedetineerden klagen falend gevangenisstelsel aan in nieuwe voorstelling van Lara Staal & NTGent

In 'De Gevangenis' fileert Lara Staal, huisartiest bij NTGent, samen met ex-gedetineerden het falende gevangenisstelsel in België. Waarom blijven we hardnekkig vasthouden aan een stelsel waarvan iedereen weet dat het faalt?

Gevangenen zitten overvol, de gebouwen zijn verouderd, er is personeel tekort, de begeleiding richting re-integratie loopt mank. Niet toevallig tikten het Europees Comité ter Preventie van Foltering en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens België al meerdere keren op de vingers wegens onmenselijke behandeling van gedetineerden.

In de gloednieuwe voorstelling [De Gevangenis](#), vanaf 13 maart bij NTGent, neemt theatermaker [Lara Staal](#) dit falende stelsel onder de loep onder impuls van ex-gedetineerden. Hoe is het voor gevangenen om de wantoestanden aan de lijve mee te maken? Is wie uit de gevangenis komt getekend voor het leven? En bestaat er dan echt geen menselijker, meer performant alternatief?

In *De Gevangenis* nemen ex-gedetineerden het woord. Een van hen is **Freddie Konings**, een Belgische rapper die heeft samengewerkt met grote namen zoals Zwangere Guy en Dikke. Tijdens de voorstelling rapt Konings ook zijn eigen nummers.

Lara Staal is een Nederlandse theatermaker, onderzoeker, schrijver, curator. Als huisartiest bij NTGent maakte ze de voorbije jaren haar handelsmerk van het aanklagen van maatschappelijke wantoestanden vanuit de verhalen van ervaringsdeskundigen. *De Gevangenis* is in die zin de opvolger van [SERDI](#) over de Vlaamse jeugdzorg. Een beklijvende monoloog, geselecteerd voor Theaterfestival voor 2024, die bijna twee jaar

na de première nog steeds toert langs theaters, jeugdinstituten, scholen en gevangenissen. In 2022 ging van Staal bij NTGent *Dissident* in première waarin 'probleemjongeren' het schoolsysteem tot de orde roepen.

Credits

- van/met: Laurens Aneca/Kevin Laforce, Bahadır Kanmaz, Freddie Konings, Adam Rambouk
- tekst: Lara Staal, Matthias Velle & spelers
- vertaling: Helen White
- regie: Lara Staal
- dramaturgie: Matthias Velle
- video-ontwerp: Aisha Adepoju
- licht- & decorontwerp: Grischa Runge
- muziek: Freddie Konings, James Ndongala-Landu

Speellijst

- 13 tot 30 maart: NTGent Schouwburg (Gent, BE)
- 26 maart: Unie der Zorgelozen (Kortrijk, BE)
- 2 april: Schouwburg (Rotterdam, NL)
- 3 april: Corso (Berchem, BE)

Interview Lara Staal

“We hebben niet het minste idee van wat zich in de gevangenis afspeelt”

Samen met ex-gedetineerden ontleedt de Nederlandse theatermaker Lara Staal, huisartiest bij NTGent, het Belgische gevangenisstelsel in haar nieuwe voorstelling ‘De Gevangenis’. Kort voor de première op 13 maart sprak NTGent met Staal over werken met kwetsbare mensen, de onzin van opsluiting, en haar artistieke strijd.

De spelers in jouw stuk zijn ex-gedetineerden. Zij gebruiken hun eigen ervaringen om dit stuk mee vorm te geven. Hoe verliep het proces om deze verhalen te delen met elkaar?

“Ik begon vragen te stellen en daar vloeiden gesprekken uit. ‘Hoe zit het met terugval? Wanneer ben je er in terecht gekomen?’ Maar ook gewoon vragen zoals ‘Wie was je celgenoot? Wat deed je in de gevangenis? Was je in paniek?’ Er kwamen zoveel verhalen. Het was als een doos van Pandora: je deed het deksel open en de anekdotes stroomden eruit. Ik holde er zelf achteraan.”

"Sommige spelers hadden echt nood om hun verhaal te doen. Een van de acteurs, Bahadir, zei me: 'Ik heb zoveel verhalen in mijn hoofd en ik moet die kwijt. Het is geen toeval dat ik jou tegenkom. Ik leg mijn lot in jouw handen'."

"Bij anderen was die nood kleiner. Freddie deed deze voorstelling in eerste instantie helemaal niet goed. Hij nam de verhalen van de andere ex-gedetineerden mee naar huis, ze triggerden hem. Ze rakelden dingen op die hij ergens in een laadje had weggestopt."

Hoe moeilijk is het om al die gevoelige verhalen te verwerken in een voorstelling?

"Mensen willen vooral de persoonlijke details weten: 'Waarom zat je in de gevangenis? Hoe lang zat je vast?'. Daar zit een gevaar van sensatie. De acteurs bepalen daarom zelf wat gedeeld wordt. Er zijn verhalen die mijn artistiek team en ik heel indrukwekkend vonden, maar waarvan de acteurs zeiden dat ze het niet wilden vertellen op het podium. Dat hebben we gerespecteerd. Het is anders werken met ex-gedetineerden dan met acteurs die je als het ware alles kan laten doen en spelen. Het vereist extra sensitiviteit. Achter al die verhalen schuilt ook trauma."

"Tegelijk is het goed en nodig om wantoestanden te benoemen vanuit de persoonlijke ervaringen van zij die de gevangenis hebben meegemaakt. Wie nooit heeft gezeten, heeft geen idee van wat er achter die betonnen muren plaatsvindt, al denken we vaak wel dat we die wereld kennen. Maar series en documentaires over de gevangenis zijn niet hetzelfde als de realiteit. Er is iets aan de gevangenis dat onvertelbaar is."

"Ik geloof in ieder mens' empathisch vermogen. Iedereen heeft potentie om de menselijkheid van de andere te erkennen"

Eén van de ex-gedetineerden is Freddie Konings, een Belgische rapper. Voor deze voorstelling gebruiken jullie ook zijn muziek. Welke extra dimensie geeft dat?

"Voor mij is rapmuziek een hele grote inspiratie, omdat ik ze heel poëtisch en ritmisch vind. Het is voor mij een kunstvorm die ontstaat uit een soort verzet. De muziek komt

grotendeels uit groepen die om allerlei redenen gemarginaliseerd zijn door onze samenleving. Met rap kun je woede en opgekropte frustratie omzetten in een instrument, een wapen.”

“Daarnaast toont rapmuziek hoe ver leefwerelden en logica's uit elkaar kunnen liggen. Er is een afstand die onoverbrugbaar is. Het is een taal die een hele groep mensen in onze samenleving meteen snapt en een hele groep totaal niet. Dat zegt ook iets over waarom er zoveel misgaat.”

We zien dat je in je laatste theaterstukken een podium geeft aan stemmen waar niet genoeg naar geluisterd worden. Aan mensen die moeten opboksen tegen vooroordelen. Vanwaar komt het idee om hen een podium te geven?

“Theater is een manier om verschillende perspectieven samen te brengen. Je kan het publiek toegang geven tot stemmen die ze elders zelden of nooit horen. Als ik dan mag kiezen wie ik op dat podium wil zetten, dan wil ik vooral stemmen die spreken vanuit geleefde ervaring. We hebben het in onze samenleving te vaak over anderen vanuit onze eigen ideeën of vooroordelen. Maar er is altijd een kloof tussen wat wij denken over hen en wie ze echt zijn.”

Hoe kwam je voor deze voorstelling uit bij ex-gedetineerden en het Belgisch gevangenisstelsel?

“Als kind zat ik in de trein naar Amsterdam en vanuit de trein zag ik de gevangenis. Dan zie je die grijze betonnen gebouwen en die prikkeldraad en denk je: ‘Wie zit daar achter? Wat is dat leven dat aan het oog onttrokken wordt?’. Dus ik denk dat ik als kind een interesse had in stemmen die in de doofpot gestopt worden.”

“Daarnaast denk ik ook door mijn vorige voorstellingen *Dissident* en *SERDI*. Vanuit onderwijs naar jeugdzorg naar detentie, is ergens logisch voor mij. Het traceert waar uitsluitingsmechanismen op jonge leeftijd plaatsvinden en waar dat toe kan leiden. Detentie is één van de uiterste vormen van het marginaliseren van mensen.”

Hoe kan dit stuk helpen de mening van de burgers over het huidige systeem te (her)vormen?

“Ik geloof in ieder mens' empathisch vermogen. Iedereen heeft de potentie om de menselijkheid van de andere te herkennen. Dat is de basis van ons mens zijn. Theater is

een plek waar mensen bij elkaar zitten en waar men aanspraak kan doen op dat empathisch vermogen. Het gaat van hart tot hart, zo ongefilterd mogelijk. De cast kan hier zeggen: 'Het doet pijn om in de gevangenis te zitten. Dat systeem heeft mij op geen enkele manier geholpen, maar ik ben wel nog steeds burger van jullie samenleving.' Ik kan me niet voorstellen dat mensen dat niet voelen."

Jullie willen strijden voor een menselijker alternatief. Daarom koppelde je enkele organisaties aan deze voorstelling. Waarom koos jij voor deze verenigingen in het kader van 'De Gevangenis'?

"Ik vind het belangrijk om kunst niet in het artistieke kader te houden. Daarom zoek ik naar maatschappelijke organisaties die resoneren met wat ik wil aankaarten. Wie in de samenleving is bezig met dezelfde dingen, maar in een andere vorm? Hoe kunnen we de handen ineenslaan?"

"Als je in Vlaanderen iets wilt doen met gevangenen, dan kan je niet om Hans Claus heen. Hij is ex-directeur van de gevangenis van Oudenaarde en werkt al jaren aan alternatieven voor ons huidig gevangenisstelsel. Het allereerste gesprek dat ik gevoerd heb over dit project was met hem. Hij heeft samen met anderen het concept van vzw De Huizen op poten gezet. Die vzw heeft ook een Europese tak, Rescaled."

Wat doen deze organisaties?

"Bij vzw De Huizen is het idee dat mensen die de wet overtreden, in kleinschalige huizen gezet worden. Daar zijn coaches. Daar gaan de deuren niet op slot. Mensen worden zo snel mogelijk verantwoordelijk voor hun leven en beslissingen en ze worden daarin begeleid. In zo'n huis kan je veel specifieker kijken naar het individu, en wat die nodig heeft: Wie is deze persoon? Wat is zijn achtergrond? Wat heeft geleid tot de feiten? In een gevangenis is daar geen ruimte over."

"Bij Jong Gent in Actie en vzw Rebron draait het veel meer rond preventie. Rond begrijpen welke jongeren in kwetsbare contexten terechtkomen en, zorgen dat je er vroeg bij bent. Als je kwetsbare jongeren snel detecteert en ze omringt met goede zorgen, dan kan je heel veel voorkomen. Daar zit het werkelijke antwoord."

“Series en documentaires komen niet overeen met de realiteit. Er is iets aan de gevangenis dat onvertelbaar is”

Jullie stuk gaat ook spelen in Rotterdam. Kampen de gevangenis in Nederland met gelijkaardige problemen?

“De gevangenis in Nederland zijn properder en beter georganiseerd. Maar dat doet niet af aan de essentie. De kern van het probleem zit in het DNA van de gevangenis. We moeten opletten dat we de problemen in België niet reduceren tot de overbevolking en het tekort aan cipers. In essentie: of het nu in België, Nederland of waar dan ook is: mensen opsluiten is mensonterend en heel vaak de verkeerde beslissing.”

Met welk gevoel wil je dat het publiek buiten wandelt?

“Hopelijk met dezelfde onmacht en frustratie over waarom we nog altijd dit gevangenisstelsel in stand houden. Iemand opsluiten betekent het ondergraven van die persoon zijn identiteit. Ongeacht hoeveel jaar je iemand opsluit, niemand komt beter uit de gevangenis.”

De alternatieven zijn er al lang, maar ze zijn ongekend en onbemand. Mijn oproep is om die te steunen als burger. Zoals zo vaak, zal echte verandering van binnenuit moeten komen.”

— Interview door Nina Elegeert

In de Pers

“Zelden zo'n authentieke voorstelling gezien (...) Serdi vertelt zijn levensverhaal krachtig, overtuigend, met veel humor en een enorme podiumprésence”

— Het Nieuwsblad (BE) over 'Serdi'

“Spontaan veer je op om te applaudisseren om zoveel ongeremde branie, om zo'n krachtige uithaal na zo'n ingewikkeld leven”

— Jury Theaterfestival 2024 over 'Serdi'

“Er is ook een enorme schoonheid in die voorstelling. Er is een enorme generositeit van die vier mensen die bereid zijn iedere keer op dat podium te klimmen en hun verhaal te delen. ”

— Lara Staal in Culture Club (Radio 1) over 'De Gevangenis'

“Ik heb nooit therapie gevolgd, maar ik vind dit de mooiste therapie die je iemand kan geven. Om op de vloer te mogen staan en mee te mogen doen met iets wat je zelf hebt ondervonden, jarenlang aan een stuk. Iets mooiers kun je niet hebben.”

— Bahadır Kanmaz in Culture Club (Radio 1) over 'De Gevangenis'

“We praten heel veel over gedetineerden. Maar ik wilde hen zelf aan het woord laten, vooral om te begrijpen waar het misgaat. Want eigenlijk houdt de gevangenis ons een spiegel voor. Ze toont ons waar we als maatschappij steken laten vallen.”

— Lara Staal in Knack over 'De Gevangenis'

“We willen tonen wat vrijheidsberoving met een mens doet, en tegelijkertijd de tekortkomingen van het Belgische gevangeniswezen aan de kaak stellen.”

— Freddie Konings in HUMO over 'De Gevangenis'

Er zijn ook alternatieven

Tijdens het creatieproces van deze voorstelling spraken de makers met tientallen experts en met organisaties die werken aan een alternatief systeem van preventie en opsluiting.

VZW De Huizen

VZW De Huizen is een organisatie dat strijdt tegen het huidige gevangeniswezen. Zij voorzien een alternatief op de klassieke gevangenis: detentiehuisen. Sinds 2019 zijn detentiehuisen opgenomen in het officiële Belgische penitentiaire beleid. Ondertussen zijn er 5 transitiehuisen en 2 detentiehuisen in België gebouwd.

Bij zo'n detentiehuis zijn er drie pijlers van belang: kleinschaligheid, gedifferentieerd en verankerd in de buurt.

Kleinschaligheid betekent dat de aanpak binnen een detentiehuis persoonsgericht is. Het is minder bureaucratisch georganiseerd en er zijn minder regels. De nadruk ligt op directe communicatie, transparante werking en participatie van alle bewoners.

De tweede pijler is *differentiatie*. Dit houdt in dat bewoners geplaatst worden in een context die gemaakt is op hun maat. Men kijkt naar de omstandigheden van die gedetineerde persoon.

De laatste is *verankering in de buurt*. Er is geen isolatie van de maatschappij, maar bewoners gaan een sociale of culturele rol spelen in de directe omgeving.

RESCALED

RESCALED is een Europese beweging die strijdt om gevangenen te vervangen door detentiehuisen. Ondertussen zijn 17 landen al lid van deze beweging. Ze hebben gelijkaardige ideeën zoals VZW De Huizen, maar richten zich hier vooral op Europees niveau. Zo willen ze detentiehuisen oprichten in Europa. Er zijn ook al soortgelijke faciliteiten in Europese landen te vinden.

VZW REBRON

Deze organisatie werd in 2022 opgericht door Nick De Ridder. Het centrale idee van deze organisatie is om jongeren bij te staan die het pad naar de gevangenis zouden kunnen opgaan. VZW REBRON wil zo preventief bijstand bieden en een impact hebben op jongeren in gesloten instellingen. Deze bijstand wordt gerealiseerd door een buddy coaching systeem. De buddies zijn ex-gedetineerden, ervaringsdeskundigen met het gevangeniswezen, die jongeren in gesloten instellingen begeleiden. De buddies helpen om het gevangeniswezen en de criminele wereld te de-romantiseren.

JGiA (Jong Gent in Actie)

Jong Gent in Actie is een jeugdwelzijnsorganisatie en armoedevereniging in Gent die zich richt op jongeren. Het centrale idee van deze organisatie is structurele uitsluitingsmechanismen aankaarten.

Daarbij gaan ze aan de slag met jongeren die leven in armoede. De ervaringen van deze jongeren zijn de basis waarmee JGiA naar de overheid, diensten, het middenveld en het bedrijfsleven stapt. Deze organisatie is een stem van jongeren in maatschappelijke kwetsbare situaties.

Biografieën

Lara Staal (°1984, Zwolle Nederland) is theatermaker, onderzoeker, schrijver en curator. Als huismaker bij NTGent maakte ze de voorbije jaren van het aanklagen van maatschappelijke wantoestanden op scène haar handelsmerk.

In seizoen 2021-2022 zette Staal vijf 'probleemgevallen' uit Gentse scholen in de schijnwerpers tijdens de voorstelling [Dissident](#). In juli 2023 ging [SERDI](#) in première op Theater Aan Zee. Deze beklijvende monoloog over de falende Vlaamse jeugdzorg, geregisseerd door Staal en geproduceerd door NTGent, werd geselecteerd voor Theaterfestival 2024. In seizoen 2024-2025 geeft Staal in [De Gevangenis](#) een stem aan ex-gedetineerden om het falende Belgische gevangenissysteem aan te klagen en te pleiten voor een menselijker alternatief.

De samenwerking tussen Staal en NTGent begon in seizoen 2018-2019. In de reeks *De Staat van...* reflecteerde Staal over fundamentele waarden van onze westerse samenleving. In het seizoen 2020-2021 regisseerde Staal bij NTGent de kortfilm [De Staat van de Rechtvaardigheid](#) waarin ze 'De Zaak Samuel' belicht, het verhaal van een jonge Afrikaan die ondanks tomeloze inzet aan de rand van de samenleving blijft hangen.

[Lees hier de volledige bio.](#)

Laurens Aneca (°1992) is regisseur. Hij regisseerde onder andere 'FAGGOTS', 'Zero feet away' en 'Under the Influence'. Daarnaast fungeert hij ook als coach en/of dramaturg bij verschillende makers en gezelschappen zoals Camping Sunset, Werktoneel en Lara Staal.

Freddie Konings

“Uit onze persoonlijke ervaringen heeft Lara een voorstelling gepuurd. We willen tonen wat vrijheidsberoving met een mens doet, en tegelijkertijd de tekortkomingen van het Belgische gevangeniswezen aan de kaak stellen.”

[Interview Humo](#)

Adam Rambouk

“Ik had nog maar weinig gesproken over mijn tijd in de gevangenis. Met de mensen van de *nieuwe spelers* (theatervooropleiding voor jongeren) voelde ik mij veilig om over mijn verleden te praten. Nu breng ik het de wereld in met ‘De Gevangenis’. Het is een geweldige manier om mijn verhaal te delen.”

[Interview Different Class](#)

Bahadır Kanmaz

“Ik zie het als een therapeutisch project om te doorlopen. Ik zat er al lang mee in mijn hoofd om mijn ervaringen in de gevangenis te delen. Ik ben heel blij dat ik hieraan kan meewerken. Dit is het eerste project in mijn leven waar ik aan begin en ook ga afmaken.”

[Interview Het Belang van Limburg](#)

Kevin Laforce

“Met woorden heb ik geleerd mij te verdedigen. Met humor heb ik geleerd pijn weg te steken. Maar de belangrijkste les die ik kreeg: ‘Leef vandaag want morgen is je nooit beloofd.’”